چیرۆکی سەفەرێک بۆ هەندەران

هەورامان علی تۆفیق
Berzi-san@web.de

بەشی یەکەم

چیرۆکی سەفەرێک بۆ هەندەران بەدیان هەزار شێوەو بەجۆرەها ئێش و ئازارو چەرمەسەری و جۆرەها مەینەتی و لێقەومان و ڕسوابوون و بێ پارەیی و برسیەتی و سەرماو سوکایەتی پێکردن وگرتن و لێدان و زۆرجارمەترسی لەسەر ژیان و سەدان کەسیش لەو ڕێگایانەدا گیانیان لەدەستدا و لە نێو ئاوی ئیجەوە دەریایی ناوەڕاست تەنانەت لاشەکانیشیان نەدۆزرانەوە,کاتێک ئەم شێوە بەرسەرهاتانە دەبیستین و دەیان گێڕینەوە بۆخۆیان داستانێکی تەواون کە دەتوانرێ جۆرەها شێوە فلمی سینەماییان لەسەر دروست بکرێت و بخرێنە کەنتۆری ئەو یادگاریانەوە کە نەوەکانی داهاتوو ئەوانەی کە ئەم شێوە ژیانە و ئەو جۆرە هەوڵدانە بۆ کەمێک ئارامی و ئاسوودەیی نابینەوە , تابزانن ئەوانەی پێش ئەوان جۆن ژیاون ..؟ چۆن سەردەمانی گەنجیەتیان بەسەربردووە ..؟ چۆن ڕووبەڕووی گرفتەکان بوونەتەوە ... ؟ چۆن توانییانە بەسەروی ئەو هەموو کۆسپانەوە ژیان بۆ خۆیان ئارام ڕاگرن و لەپەناشیا وولاتیان بیرنەچێتەوە . زمان و کەلتورو داب و نەریت وەک خۆیی بمێنێتەوە تا ئەوانەی دوای ئێمەیان لەسەر دروستبن . لێرەدا یەکێک لەو چیرۆکە مەینەتیاوویەی کە چەندین کەس نمایش و نواندنی سەرەکیان تێیدا هەیە لەگەڵ ئەوەی شێوە ژیان بەتێکڕا لەو شێوێنانەی کە کورد وەک ڕێبوارێک پێیدا تێپەڕیوە باسیان لێوە دەکات , ئەمە یەکێکە لەوانەی کە بەهەزارەها شێوازی لەم داستانە و خراپترو تراژیدیاتر هەن و ئەوانیش ڕۆژگارێک دێک خاوەنەکانیان لە دەفتەری یادگاریەکان دەیان هێننە دەرێ و پێش کەش بە خوێنەرانیان دەکەن . وەک ووتم ئەمە چیرۆکی کەسێکە و بەڕاستی ڕووی داوە و ئەو ناوانەش کە دەنووسرێن لەگەڵ ئەوەی بەتەواوی ئاماژەیان پێنادرێت بەڵام ئەوانیش ڕاستن ....

دوای ڕپەڕین و ئازادبوونی کوردستان و ئەو سەربەخۆییەی کورد بەشێوەیەک ئارامی بەخشیە هەموو کە سێک کە بەو ئومێدەی کە کورد لەسایەیی ئازادی و دەربازبوون لە ڕژێمی سەدام دەتوانرێ ئەوەی پێشتر لێیان بێ بەری بووین ئەمڕۆ خۆمان بەدەستی خۆمان بەدەستیان بێنین و ووڵات سەرلەنوێ ئاوەدان بکەینەوە هێندەی نەبرد لەژیانی فرە چەکیەوە بۆ ژیانی یاسا و هەڵبژاردن و پەیرەوکردنی پرۆسەی دیموکراتیانە بەجۆرێک ئەم پرۆژەیە لەلایەک خەڵکی دڵخۆش دەکرد و لەلایەکی ترەوە خەڵکانێک هەبوون بروایان نەبوو و نائومێدی و ڕەشبینی لەو دۆخەبەدیان دەکر و لەگەڵ ئەوەش دا هەوای چوونە دەرەوە لێیدابوون و ئەوەی هەبوو ئەوەی دەکراو دەنگ و باسی هەبوو بەلایانەوە گرنگ نەبوو . گرنگ ترین هۆکاریش ئەوە بوو ئەوانەی کە پێش ڕاپەڕین و سالآنی 70 و 80 تاکان لەدەرەوەی ووڵات دەژیان دوای ئازادی کوردستان گەڕانەوە بۆ دیتنی کەس و کاریان , بەتایبەت دوای ئەو کۆرە چوار ملیۆنیەی کورد . لەگەڵ بڵاوبوونەوەی پارەی ئەوروپا و هەڵسوکەوتی ئەورووپی و باس کردنی ژیانی ئەوروپا و ووڵاتانی دی فکرو بیرو بەرنامە گۆڕا , ئەمەش لەو ڕوانگەیەوە بوو کە پلانی سیاسی و ئەوانەی دەسەڵاتی ئەو ووڵاتەیان لەدەست بوو هیچ کات ئەمەیان بەگرفت کێشە نەدەبینی و بەلاشیانەوە گرنگ نەبوو , بۆیە هیچ زەمینەیەکی ئەوتۆی لەبار نەبوو کە هیوایەک ببەخشێ تا گەنجی کورد بیر لەدەرەوەی ووڵات نەکاتەوە , ڕەنگە ئەم شێوە بیرکردنەوانە لەهەموو دونیادا هەن بەڵام نەک بەشێوەی کۆچ . تەنانەت لەم ووڵاتانەش دا خەڵکانێک هەن بیر لەوە دەکەنەوە بۆ ووڵاتانی تر بڕۆن بە کۆمەڵێک مەبەست لەوانە کارکردن یان خوێندن و زۆر شتی دی واتە مەبەستێک هەیە . بەڵام ئێمەی کورد کە بڕیاری هەندەرانمان دا نەمان دەزانی بۆ کوێ و ئەو قەدەرە چی بۆ ئامادەکردووین و چیش دێتە ڕێگامان , بۆیە پشت بەخوا پاسۆرتێکی تەزویر و گۆڕین وێنەو هەندێ جاریش ناو گرنگ نەبوو ئەگەر ئەو ناوە پیاو بێت یان ئافرەت ئەوەی گرنگە تەزکیەیەک و

وەرگرتنی سەرەیەک بەواستە یان بەپارە یان وەستان تاسەرەیان بێت .. کات و شێوە و شێوین هەمیشە لەگۆڕاندابوون واتە بەپێی دۆخەکان زیادو کەمی لە کۆچبەران دەگۆڕا ئەوەندی بەرچاو بێت و زیاتر ئەو ڕێژەیە لەبەرزبوونەوەدا بووبێت ئەو کاتانەبوو کە شەڕی برا کوژی دەستی پێ کرد و پێوەرەکانی کەسایەتی کورد و ئەو پلانو بەرنامە ئایندەییانەی ڕویان لە نائومێدی و شکست هێنان و تیاچوون نزیک دەبوونەوە بەچۆرێک ئەوەی ئایندەبوو بەدی نەدەکرا ئەوەی هەبوو تەنها شەڕ و کوشتن و چەک هەلگرتن بوو دژی یەکتری , خۆشاردنەوە و لەڕێگای قاجاخەوە لەم شار بۆ ئەو شار سەیارەکانی بزوتنەوە و لایەنەکانی تر بۆ ئەم مەبەستە بەکاربهێنرێن وەک لە وولاتێکی دووژمن دابیت و ئەوانەی خۆتیان لێدەشاریتەوە کورد نەبن یان ئێمە کورد نەبین , بەهەرحاڵ ئەگەر باس لەسەر ئەو گرفت و هۆکارانەبکەین زۆر لەوە زیاتر هەڵدەگرێ کە ئێمە لێرەدا باسیان لەسەربکەین و لەچەند ووتارێکی پێشتردا بەدوورو درێژی لەم بارەیە بەچەند زنجیرەیەک ووتارم بڵاوکردوونەتەوە , بۆیە لێرەدا دێمەوە سەر مەبەستی سەرەکی باسەکەمان و لەوێوە دەست پێدەکەم کە لە ناوەڕاستی ساڵی 1994 وە بۆ 1995 و دواتر ئەم شێوە لێشاوە کۆچە دەستی پێکرد و پاڵەوانی داستانەکەمان لێرەوە بەم شێوەیەدەست پێدەکات و دەڵێت : کاتێک بڕیارم دا کوردستان بەجێ بێلم و ڕوو لەهەندەران بکەم لەگەڵ ئەوەی بڕیارێکی ئاسان نەبوو و لە دوای زیاتر لەچەند مانگێک ئەوسا بڕیاری کۆتایم وەرگرت و پاشگەزبوونەوەی بۆ نەبوو هەرچەندە لە نێو خێزانەکەماندا دەنگی نارەزایی و ڕازی نەبوون بەزبووە بەڵام وەک ووتم پاشگەزبوونەوە لەو بڕیارە نەبوو بەو هۆیەشەوە چەند مانگێکی تر دواکەوتم کە دەبوو دەرچم منیش وەک هەموو کەسێک بەدوای ژیانی خۆیدا بگەڕێ و ئەو جێگایەی کە پێی خۆشە تێدا نیشتەجێ بێت و ئارام بژی هەر نەبێت خۆیی وەک کەسایەتیەک بدۆزێتەوە , بێگومان ئەو کاتانە هەندەران دنیایەکی جوان و خەوناوی بوو خەیاڵی پێوە لێ ئەدرا کە بێ ماندووبوون وکارکردن و هیلاکی ئەوەی دەتەوێ بۆت دێتە بەردەست و ئەو خەونەبووکە زۆر لاوانی کورد خەویان پێوە دەبینی . تا ئەو شەوەی دەبووە دواشەو کەس و کارو هاوڕێیان هاتبوونە لامان بۆ خواحافیزی کردن لێم هەستم بەهیچ نەدەکرد و کارەکەم بەلاوە ئاسان بوو , کاتێک بەرەبەیان هەموو هەستان ئەوەی شەو باسی لەسەر کراو ئەوەی چەند ڕۆژە پلانی بۆ دارێژم وادەبێتە ڕاستی و ئێستا کاتی دوا بۆخواحافیزی ڕاستەقینە و گەڕانەوەی بۆ نیە ئەو کات کۆمەلێک هەستی سەیر بەمێشکمدا داهات و کاتێک سەیری باوک و دایک و خوشک و برا لەبەرامبەر ئەمری واقع داین و گریان و ترس و غەم و دووری و سەفەرێکی بێ ئاکام و نادیار لەنێو چەوانیان دەم خوێندەوە داوایان دەکرد سەفەرنەکەم و بگەڕێمەوە , بەڵام ئەوە بڕیارێکی کۆتایی بوو تەنانەک هەندێ جار دژایەتی فکری خۆشمی دەکرد , ئەمە ئەوە ناگەیێنی کە بێ ئاگابم لەوەی کە ئەم شێوە سەفەرانە ئاسان نین و پڕن لە ناخۆشی و سەختی و دواترین ئەنجام و دوائاکامیان دیار نیە , ڕاستە بەهیوایەک هەنگاو دەنرێ بەڵام مەرج نیە بپێکرێ و ئەنجامی هەبێت . دوای ئەوەی کە لەڕێگای ئێرانە لەگەڵ (ئەمینی) برادەرم و خزمێکی ئێرانیمان چووینە کانی دینارو شەوێک لەوێ ماینەوە و لەوێوە بۆ پەیوەندیەکانی مەریوان و ئەوەی پێویست بوو لەبەلگەی پەڕینەوەلەگەڵ ئەوەشدا لەوێش شەوێک ماینەوە تا کارەکان تەواو بوون و پاشان بۆ نەغەدە بەمەبەستی پەڕینەوە لە مەرزی حاجی ئۆمەرانەوە و شەوێکیش لەنەغەدە ماینەوە و بۆ ڕۆژی دوای بەبێ کێشە پەڕینەوە , ئەمە تەنها لەبەر ئەوەی نەمان دەتوانی لەسلێمانیەوە بڕۆین و بەم هۆیەوە چوار ڕۆژی خایاند کە ئەگەر وانەبوایە هەمووی چەند سەعاتێک ڕێگابوو دەگەیشتینە هەولێرو لەوێشەوە بۆ دهۆک بەڵام قاجاغ بوونمان وەک تلیاک ئەو ڕێگایەیی پێنەداین و ئەو چەند ڕۆژەشمان چوونە سەر ئەو ڕۆژانەی کە بەڕێگاوە لەو تورکیاوە بۆ یۆنان دەمان بڕین . لەمانگی 7ی 1995 وە ئەم کاروانە دەستی پێکرد و لە 30ی 8 ی 1995 لەمەرزی ئیبراهیم خەلیل پەڕینەوە کە خزمێکی خۆمم بەناوی (س ..) م لەگەڵ بوو , دوایی ئەوەی لەسلۆپی بلیتی پاسێکمان بڕی و چەند خێزانێکی کوردمان لەگەڵ بوون لەوانە خێزانێکی بچوک کە پیاوەکە دکتۆر بوو لە گەڵ خێزانەکەیوو منداڵێکی بچوک ئەو ماوەی 24 سەعاتەی تا ئەستەمبوڵ بوونە هاوڕێمان و دواتر هەریەک بەڕێگای خۆیی چوونکە ئەوان دەیان ویست لەڕێگای لوبنان یان لیبیاوە سەفەربکەن ئێمەش بەرەو ماڵی شێخ عوسمانی بیارە دەچووین کە خانەقایەکی گەورەیی هەبوو ئەو کوردانەی بێ جێگاو ڕێگا بوون یان ئەو

خێزانانەی لە تورکیا دەمانەوە دەچوونە ئەوێ و لەوێش ڕێزوو ئیحترام پێشوازیان لێدەکرا و خەوتن و نووستن هەبوو تا کاتی دەرچوو دەهات . ئەو کاتەی ئێمە گەیشتین سەرەتایی مانگی 9 بوو سنوورەکانی نێوان تورکیاو یۆنان چاودێری زۆریان لەسەر بوو زیاتر لەمانگێک بوو هیچ وەجبەیەک دەرنەدەچوو ئەوەی دەچوو پێش ئەوەی بگەنە سەرسنوورەکان دەگیران یان لەسەر سنوورو لەکاتی پەڕینەوە لەئاو دەگیران . بەم شێوەیە ئێمە لەگەڵ هیچ قاچاخ چیەک ڕێک نەکەوتین و تەنها بیرمان دەکردەوە چی بکەین و چۆن کارەکانمان ڕێک بخەین و لەگەڵ کێ بچین ... ؟

تا بەشی دووەم